

Příušnice (*Parotitis epidemica*)

Autor: Tereza Žwaková

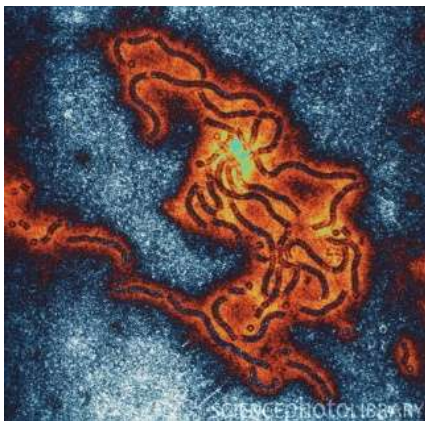
Výskyt

Příušnice patří mezi infekční virová onemocnění, a i přesto, že nejsou smrtelné, každoročně v České republice onemocní 400 – 1500 pacientů. Výskyt značně kolísá a časté jsou epidemie, kdy počet nemocných roste až na 3000 – 5000 případů. Poslední epidemie byla zaznamenána v roce 2012, a to zejména v Ústeckém kraji. Údaje o počtu nemocných jsou však příznivé vůči údajům z let před zahájením celoplošného očkování, kdy bylo ročně hlášeno až 100 000 nemocných obyvatel. Mezi nejpostiženější věkové skupiny patří mladí lidé mezi 15 – 25 lety a děti mezi 5 – 9 lety, u kterých bývá průběh nemoci lehčí než u dospělých.

Příčiny vzniku onemocnění

Původcem příušnic je virus ze skupiny paramyxovirů, který postihuje žlázy (slinné, slinivku břišní, varlata) a centrální nervový systém.

Obr. 1. Paramyxovirus způsobující příušnice

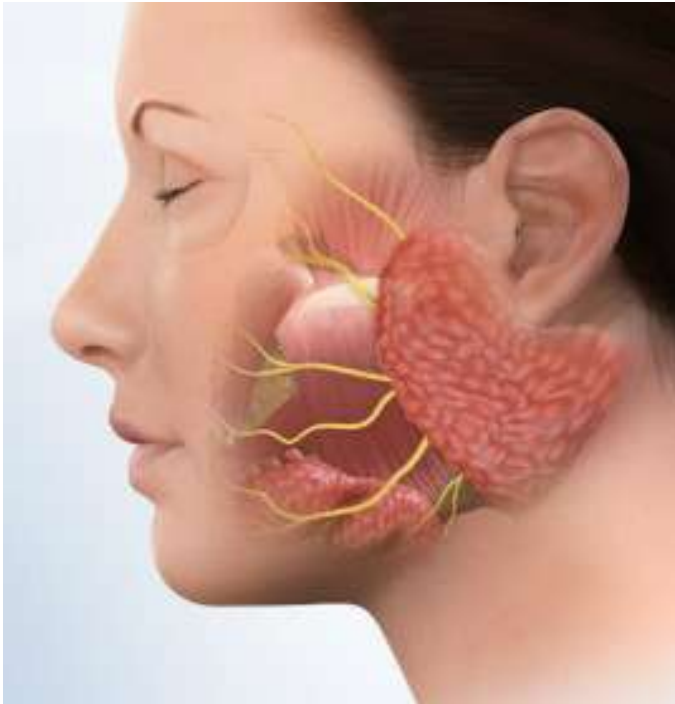
<http://www.szu.cz/tema/prevence/priusnice-aktualni-problem-2?highlightWords=p%C5%99%C3%ADu%C5%A1nice>

Nemoc je vysoce nakažlivá – k přenosu dochází vzduchem, méně časté je nakažení kontaminovanými předměty. Stačí tedy pobyt v blízkosti nakaženého člověka. Virus se po vdechnutí šíří do nosohltanu a odtud lymfou do blízkých mízních uzlin. Zhruba po týdnu se virus dostane do krve, odkud se může šířit dále. U mladších pacientů bývá spíše hladký průběh, komplikace jsou častější u dospělých.

Hlavní příznaky

Mezi typické projevy příušnic patří malátnost, zvýšená teplota a posléze horečka, zvětšení příušních slinných žláz (nejčastěji oboustranně, podle tohoto příznaku byl také odvozen název nemoci), bolestivost při otevírání úst a s tím spojené nechutenství. Přidávají se také bolesti hlavy a svalů.

Obr. 2 Umístění příušních slinných žláz

<http://www.parotidmd.com/signs-you-may-have-parotitis/>

Obr. 3 Dítě se zvětšenými příušními žlázami

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mumps_PHIL_130_lores.jpg

Vyšetření

Stanovení diagnózy u tohoto onemocnění je možné podle typicky zduřených příušních slinných žláz a ostatních uvedených příznaků. Provádí se sedimentace, stanovení C – reaktivní bílkoviny, enzymů močové a sérové amylázy, které pak potvrdí diagnózu. U nejasných případů se využívá sérologie – stanovení protilátek IgA, IgG a IgM metodou ELISA. Protilátky se stanovují z krve nebo mozkomíšního moku.

Obr. 4 Metoda ELISA

http://www.bio-rad.com/webroot/web/images/lse/products/protein_analysis_kits/product_overlay_content/global/elisa_howkitworks.jpg

Léčba

Při léčbě příušnic je nutný klid na lůžku, přísun dostatečného množství tekutin (vhodný je vlažný čaj), důkladná hygiena dutiny ústní, podávání léků proti bolesti a na snížení horečky hlavně v počátečních fázích onemocnění (zvýšená teplota většinou ustoupí při objevení otoků příušních slinných žláz) a také izolace pacienta po dobu nejméně 9 dnů, nejlépe až dva týdny. Je vhodné přikládat vlažné obklady na zduřené slinné žlázy. Pokud nemoc zasáhne pouze slinné žlázy, není nutná hospitalizace. Stupňování bolestí hlavy, zvracení, bolesti břicha a přetrvávající teploty mohou být znakem pro počínající komplikace a je nutné vyhledat lékaře.

Proti příušnicím bylo od roku 1987 zavedeno v České republice celoplošné očkování, které zajistilo až stonásobné snížení počtu nemocných. Jedná se o kombinované tzv. MMR očkování i proti spalničkám a zarděnkám, a to na začátku 15. měsíce věku dítěte. Po 6 – 10 – ti měsících od první dávky je dítě přeočkováno. Kojenci do 6 – ti měsíců jsou chráněni díky mateřským protilátkám.

Obr. 5 Očkování

<http://www.szu.cz/tema/prevence/priusnice-aktualni-problem-2?highlightWords=p%C5%99%C3%ADu%C5%A1nice>

Komplikace

Mezi hlavní rizika patří nehnisavý zánět mozkových blan (meningitis), u mužů zánět jednoho či obou varlat (orchitis), kdy dochází k přeměně tkáně tvořící spermie ve vazivo. Hrozí tak snížení plodnosti až úplná neplodnost. Ojediněle vzniká u žen zánět vaječnicků a prsních žláz. Zánět může postihnout i slinivku břišní (pankreatitis), ledviny (nefritis), osrdečník (pericarditis) nebo klouby (arthritis). Může také dojít k postižení zraku nebo sluchu. Onemocnění zanechává celoživotní imunitu, ale i přesto byly zaznamenány případy, kdy po dříve prodělaných příušnicích došlo opět k nakažení.

U těhotných žen během prvního trimestru může hrozit úmrtí plodu. Nakažení ženy v těhotenství však není spojeno se vznikem vrozených postižení plodu.

Praktické rady pro pacienta

Pro zabránění infekce a následnému propuknutí onemocnění je důležité vyhnout se kontaktu s již nemocnými lidmi. Lékaři doporučují dodržovat základní hygienu, mýt si ruce mýdlem, nebo používat desinfekční gely na ruce na alkoholové bázi. Vzhledem k faktu, že se příušnice přenášejí kapénkovou infekcí, je nutné při kašli a kýchání si zakrýt kapesníkem nos a ústa, a použité kapesníky vyhodit. Mezi vhodnou prevencí patří udržování správného životního stylu – pestrá strava, otužování, fyzická aktivita a také kvalitní a dostatečný spánek.

Literatura

1. HAVLÍK, J. et al. *Infektologie*, 2. vyd. Praha: Avicenum, 1990, 393 s.
2. LOBOVSKÁ, A. *Infekční nemoci*, 1. vyd. Praha: Karolinum, 2001, 263 s.
3. Anonymous, <http://www.priusnice.cz/>, Přečteno 13. 2. 2015
4. MUDr. Luděk Rožnovský, CSc., MUDr. Irena Orságová, MUDr. Irena Martinková, MUDr. Čestmír Beneš, 2007, <http://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2007/03/05.pdf>, Přečteno 13. 2. 2015
5. MUDr. Radomíra Limberková, 2012, <http://www.szu.cz/tema/prevence/priusnice-aktualni-problem-2?highlightWords=p%C5%99%C3%ADu%C5%A1nice>, Přečteno 13. 2. 2015
6. Státní Zdravotní Ústav, <http://www.szu.cz/publikace/data/vybrane-infekcni-nemoci-v-cr-v-letech-2003-2012-absolutne>, Přečteno 13. 2. 2015